

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Tereza Kyselovská

Jurisdikce a internet

Úvod

Integration and diversity are the two dominant features of modern culture that in conjunction give rise to conflict of laws.

The borderless internet - from the illusion of a „no man land“ to the reality of an „every man’s land“.

Organizační záležitosti

Tereza Kyselovská

Katedra mezinárodního a evropského práva

Kancelář č. 234

Tereza.Kyselovska@law.muni.cz

Konzultační hodiny: pondělí 13.30 - 15.00

OSNOVA

1. Úvod do mezinárodního práva
2. Mezinárodní právo soukromé
3. Vymezení pojmů
4. Jurisdikce na internetu
5. Vybrané otázky - pomluva (defamation), ochrana spotřebitele, pracovní právo

Cíl přednášky

1. Pochopit základy mezinárodního práva soukromého
2. Uvědomit si vztah a vzájemné ovlivnění internetu a mezinárodního práva soukromého
3. Probrat některé vybrané otázky právních vztahů na internetu z pohledu jurisdikce
4. Neznechutit si právo (a zejména MPS) jako takové

Kde hledat právní předpisy a prameny?

ASPI - aktualizovaná databáze právních předpisů
- tuzemské i zahraniční právní předpisy

www.eurlex.eu - „evropské“ právní předpisy, judikatura

Názvosloví

- Právo informačních technologií, kyberprostor, cyberspace, i(I)nternet
- Mezinárodní právo soukromé

Úvod do problematiky

- Obecně - jsme občany ČR a z tohoto vztahu nám vznikají práva a povinnosti.
 - Stát (ČR) chrání a garantuje naše práva - právo na život, právo na ochranu vlastnictví
 - Jsme povinni dodržovat povinnosti, které nám právní normy ukládají - povinnost platit daně, povinnost dodržovat předepsanou rychlost na silnicích
- > jsme povinni dodržovat české právní předpisy

Úvod do problematiky

- V některých případech podléháme právu jiného státu
- Na základě zvláštní právní normy se na náš právní vztah aplikuje jiné než české právo....
- Sami si můžeme v některých případech zvolit, že právní vztah chceme podřídít jinému než českému právu - tzv. volba práva, prorogace soudů, rozhodčí řízení

Úvod do problematiky

- Koupili jste si někdy nějakou věc v zahraničí?
- Jezdíte na dovolenou do ciziny? Stala se Vám tam nějaká nehoda?
- Nakupujete online? (amazon...)
- Sdílíte osobní informace na sociálních sítích?

Úvod do problematiky

- Překračujeme hranice mezi státy - offline i online
- -> nutnost aplikace cizího práva

Právo

■ Veřejné

➤ ?

➤ ?

➤ ?

➤ ?

➤ ?

➤ ?

■ Soukromé

➤ ?

➤ ?

➤ ?

➤ ?

➤ ?

➤ ?

Právo

■ Vnitrostátní

➤ Prameny?

■ Mezinárodní

➤ Prameny?

Právo

- Mezinárodní právo soukromé
 - Vztahy mezi FO a PO s mezinárodním prvkem
- Mezinárodní právo veřejné
 - Vztahy mezi státy, mezinárodními organizacemi

Mezinárodní právo soukromé

- Mezinárodní právo soukromé se zabývá vztahy
 - občanskoprávními
 - obchodněprávními
 - pracovněprávními
 - Rodinněprávními
 - S mezinárodním prvkem
- Vznikající vztahy přesahují svým významem hranice určitého státu
- V některém prvku mají vztah k zahraničí a tím se dostávají do vztahu k jinému státu

Mezinárodní právo soukromé

Co je to „mezinárodní“ prvek?

- Subjekty nebo některý ze subjektů daného vztahu má vztah k cizímu státu, nebo
- objekt právního vztahu je v cizině (nemovitost), nebo
- určité právní skutečnosti, které zakládají vznik, změnu nebo zánik právního vztahu, nastaly v cizině (nákup zboží v zahraničí - vznik vlastnického práva)

Mezinárodní prvek

- Podnikatel z Prahy si objedná od podnikatele z Mikulova dodávku 200 lahví kvalitního moravského vína pro svůj vinný bar.
- Je zde mezinárodní prvek?

Mezinárodní prvek

- Pan A z Brna jede v březnu lyžovat do Val di Fiemme, Itálie. Na sjezdovce jej srazí neopatrný rakouský lyžař.

Mezinárodní prvek

- Pan B si na webových stránkách www.amazon.com objedná elektronickou čtečku.

Mezinárodní prvek

- Pan C jede v červenci na pracovní brigádu do Anglie. Bude pracovat jako metař v Londýně pro polského podnikatele, který si založil úklidovou službu.

Mezinárodní prvek

- Pan D se na ročním pobytu ve Finsku zamiloval do místní Finky, natrvalo se tam odstěhoval a uzavřel manželství.

Mezinárodní právo soukromé

- Řeší „kolize“ mezi právními řády
- Při řešení příkladu s mezinárodním prvkem nás vždy zajímají 3 otázky
 1. Jaké bude právo rozhodné?
 2. Kde se budeme případně soudit?
 3. Co dělat se soudním rozhodnutím, které bude v mém případě vydáno?
- Vraťme se k příkladům...

Mezinárodní právo soukromé

- MPS tyto kolize řeší pomocí zvláštních, tzv. kolizních norem (viz dále) a hraničních určovatelů (příklady)
- Tyto kolizní normy byly vytvářeny v době „offline“
- Jsou založeny na zásadě teritoriality - lokalizace na konkrétní území nějakého státu
- Dnes - problém s jejich aplikací v online prostředí

Mezinárodní právo soukromé a internet

- Proč je nutné se bavit o mezinárodním právu soukromém v souvislosti s internetem a kyberprostorem?
- Internet, kyberprostor je „nový“ fenomén, který sám o sobě není regulován, neexistuje jednotný „zákoník internetu“, který by upravoval vztahy na něm vznikající
- Internet je „mezinárodní“ hřiště, na kterém neexistují hranice jako mezi státy a jejich právními řády

World Wide Web

- **Worldwide accessibility**
- **Worldwide potential damage**
- **Worldwide jurisdiction**

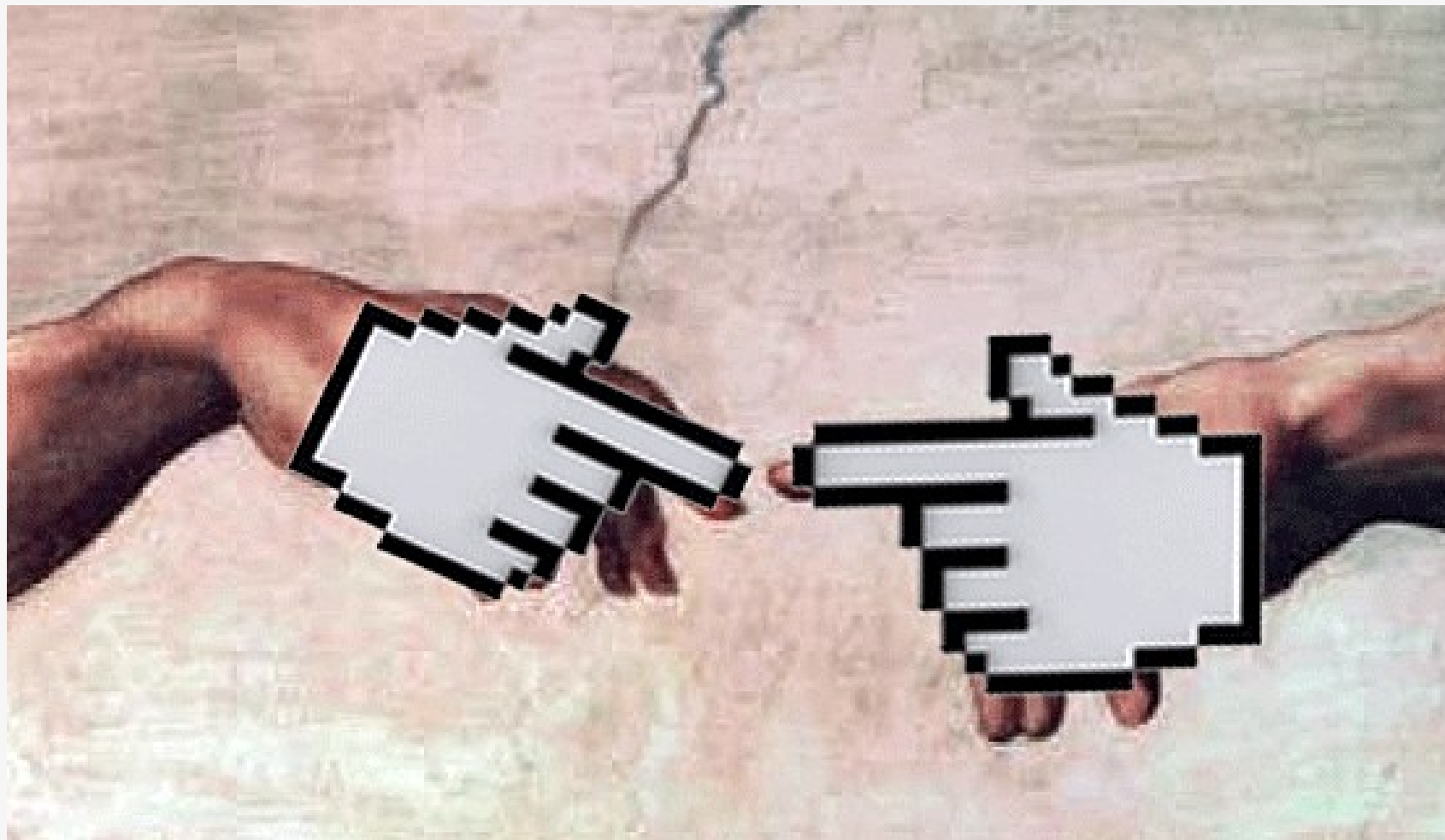

Mezinárodní právo soukromé a internet

- Na internetu se uzavírají kupní smlouvy, nakupuje zboží, zprostředkovává a vystavuje neuvěřitelné množství informací.
 - Jak se bránit, podvedou-li mne při nákupu, pomluví-li mne na veřejně přístupném blogu?
 - Jak zjistím právo rozhodné, sudiště?
- > nelze použít jen jedno univerzální právo, je nutné postupovat pomocí norem MPS (nic lepšího prozatím neexistuje...)

Propojení světů

Charakteristiky internetu z pohledu práva

1. Neexistence hranic - „nabourání“ dosavadního po staletí fungujícího systému práva, mezinárodního práva, suverenity států... (výjimky Čína, Singapur, Saudská Arábie)
2. Povaha komunikace - šíření informací k neomezenému počtu uživatelů - výhoda i nebezpečí
3. Technická „jednoduchost“ šíření informace

Charakteristiky internetu z pohledu práva

4. Je složité určit fyzickou polohu jednotlivých osob, které ho používají - nemusí být vazba www stránek na konkrétní osobu, stát - obtížnost použití HU státní příslušnosti, místa vzniku škodné události... Jedna z mála použitelných vazeb - IP adresa?

5. Neexistuje 1 centrální „vláda“ nebo instituce, která by pohyb na internetu upravovala

International Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN) - přidělování doménových jmen a IP adres, Kalifornie

Snaha o právní regulaci internetu

1. 1991 - 1999 wild wild web

- J. P. Barow - Declaration of Independence of Cyberspace
- Post, Johnson
- Lessig (TED.com)

2. 2000 - 2009 overregulation

3. 2010 degree of underregulation

4. ??? equilibrium, prosperity, happiness

Svatesson, Cyberspace 2011

Internet a právo

- **Delokalizace vztahů na internetu** - je nutná regulace?
- Internet - země nikoho a zároveň všech? - případ minnesotské regulace gamblingu
- Dosud neexistuje jednotné kyberprávo, kolizní normy kyberprostoru.
- Posun od otázky „zda vůbec vztahy na internetu regulovat“ k otázce „jak na to a do jaké míry“...
- Regulace je nutná, jedná se o interakci mezi lidmi a lidé nejsou dokonalí... - rozmach používání internetu, množství lidí a vznikajících vztahů

Internet a MPS

- 1. Jednoduchý vznik mezinárodního prvku - uzavírání smluv na dálku**
 - Vznik „přeshraničních“ sporů, nepoměr mezi náklady na uzavření smlouvy a nákladů na následné soudní řízení při porušení
- 2. Nedostatek informací - o smluvním partnerovi, místě uzavření smlouvy -> významné pro určení pravomocného soudu a rozhodného práva**
- 3. Problémy s uznáním a výkonem soudních rozhodnutí**

Mezinárodní právo soukromé

- Příklad cizího prvku ve vztazích na internetu
- Někdo vystaví pomlouvačné informace o vaší osobě na svém blogu. Tyto informace si mohou přečíst lidé na celém světě.
- Na e-bay si koupíte knihu. Namísto objednané knihy vám pošlou jinou knihu. Žádáte vrácení kupní ceny nebo výměnu zboží.

Mezinárodní právo soukromé

MPS řeší 3 základní otázky :

1. Volbu práva - určení, kterým právním řádem se použije pro daný právní vztah
 2. Pravomocí soudů - který soud má rozhodnout o vzniklém právním sporu
 3. Uznáním a výkonem cizích soudních rozhodnutí - tzn. Cizímu soudnímu rozhodnutí budou přiznány tytéž právní účinky jako rozhodnutí tuzemskému
- Tyto 3 otázky jsou významné pro další úvahy v právních vztazích vznikajících na internetu

Mezinárodní právo soukromé - prameny

1. Vnitrostátní
2. Mezinárodní
3. Unijní (právo EU)

Mezinárodní právo soukromé - prameny

1. Normy vnitrostátního původu

- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen ZMPS)
- Dílčí ustanovení týkající se MPS v obchodním zákoníku, zákonu práce, zákonu o rodině apod.

2. Normy mezinárodního původu

- Mezinárodní smlouvy dvoustranné
- Mezinárodní smlouvy mnohostranné

Mezinárodní právo soukromé - prameny

3. Normy unijního původu

- **Primární právo**
- **Sekundární právo** - nařízení a směrnice
- Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I)
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)

Mezinárodní právo soukromé - prameny

- Směrnicové právo - spotřebitelské smlouvy, pojistné smlouvy, ochrana vysílaných pracovníků, ochrana spotřebitele při uzavírání spotřebitelských smluv

Mezinárodní právo soukromé - prameny

■ Mezinárodní smlouvy

- Úmluva o právu rozhodném pro závazky ze smluv (Římská úmluva) - ve vztazích čl. států EU nahrazena Nařízením Řím I
- Úmluva o příslušnosti soudů a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (Bruselská úmluva) - ve vztazích čl. států EU nahrazena Nařízením Brusel I

Mezinárodní právo soukromé - metody

MSP pracuje se 2 základními metodami

1. Kolizní metoda (kolizní normy)
2. Metoda přímá (přímé normy)

Mezinárodní právo soukromé - metody

- **Kolizní metoda**
- **Kolizní norma - provádí výběr práva**
 - Určuje, který dotčený právní řád se použije pro soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem
 - Neobsahuje věcnou úpravu, nestanoví práva a povinnosti

Mezinárodní právo soukromé - metody

Kolizní norma se skládá z

- Rozsahu - rozsah vztahů, na který kolizní norma dopadá
- Navázání - pomocí hraničního určovatele propojuje vztah s právním řádem

Kolizní normy

Příklad kolizní normy

- Pan A z Brna jede v březnu lyžovat do Val di Fiemme, Itálie. Na sjezdovce jej srazí neopatrný rakouský lyžař.
- Nařízení o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy - čl. 4 - „*právo rozhodné pro mimosmluvní závazkové vztahy se určí podle práva místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události.*“

Kolizní normy

- Pan B si na webových stránkách www.amazon.com objedná elektronickou čtečku.
- Nařízení Řím I - článek 4 odst. 1 - „*právo rozhodné pro kupní smlouvu se řídí právem sídla prodávajícího*“

Kolizní normy

- Pan C jede v červenci na pracovní brigádu do Anglie. Bude pracovat jako metař v Londýně pro polského podnikatele, který si založil úklidovou službu.
- *„právo rozhodné pro individuální pracovní smlouvy se řídí právem místa země, kde zaměstnanec obvykle vykonává svoji práci“*

Mezinárodní právo soukromé - metody

Hraniční určovatel je skutečnost, kterou využívá kolizní norma k provázání právního vztahu s právem určitého státu

Druhy:

- *lex patriae* - právo státní příslušnosti
- *Lex rei sitae* - právo místa pobytu
- *Lex electa* - právo zvolené stranami
- *Lex loci delicti* - právo místa deliktního (protiprávního) jednání
- *Lex loci solutionis* - právo místa uzavření smlouvy

Mezinárodní právo soukromé - metody

Kolizní normy nalezneme v:

- ZMPS
- Nařízení Řím I - uzavírání smluv
- Nařízení Brusel I - pravomoc soudů, řízení před soudem

Mezinárodní právo soukromé - metody

- **Metoda přímá** upravuje přímo svými normami práva a povinnosti účastníků právního vztahu
- **Příklad** přímé normy - Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní kupní smlouvu - „obchodní zákoník pro mezinárodní smlouvu“

Mezinárodní právo soukromé

- Nás bude zajímat část procesní = kde se budeme případně soudit a co dělat se soudním rozhodnutím

Jurisdikce - jurisdiction - pravomoc

■ Pravomoc

- souhrn oprávnění určitého státního orgánu jednat a rozhodovat v určitých, zákonem stanovených záležitostech
- vymezení okruhu věcí (rozsah záležitostí), které soudy projednávají a rozhodují

■ **Mezinárodní pravomoc** - pravomoc soudů daného státu ve vztahu k orgánům jiného státu (vztah s mezinárodním prvkem - může můj soud tuto věc řešit?)

Vymezení pojmů - jurisdikce

Příslušnost - určení toho článku ze soustavy soudů, který má danou věc projednat a rozhodnout

Soud kterého stupně je oprávněn v určité věci provést řízení

1. Věcná příslušnost - určuje, které soud má projednat a rozhodnout určité druhy právních věcí
2. Místní příslušnost - určuje, který soud v rámci stejného článku soustavy soudů má projednat a rozhodnout konkrétní věc

Internet a právo - jurisdikce

Důsledky určení pravomocného soudu:

- Místo řízení
- Použité procesní a hmotné právo
- Náklady
- Domácí prostředí
- Uznání a výkon rozhodnutí

Internet a právo - jurisdikce

Určení pravomocného soudu:

1. Na základě norem mezinárodního práva procesního (Nařízení Brusel I)
2. Tzv. prorogace - v určitých typech právních vztahů (občanské a obchodní spory) je možné zvolit si určitý soud k rozhodování ve sporu
3. Možnost podřízení sporu rozhodčímu řízení (problém zejména u spotřebitelských úvěrů a pracovních smluv)

Internet a MPS - jurisdikce

Problémy s určením hraničního určovatele

1. Nejednoznačnost - není jasné, který právní řád určují
2. Nevhodnost HU pro kyberprostor - vede k velkému množství nebo žádnému státu

Příklad

- *Uzavřena smlouva, na základě které si obchodní společnost zakoupila a následně stáhla software. Poskytovatel (prodávající), který software prodal, je společnost inkorporována a domicilována ve Francii. Kupující je osoba domicilována v Lucembursku. Kupující využívá poskytovatele internetového připojení (ISP) se sídlem v Belgii. Server, který poskytuje hosting kupovanému software, se nachází v Irsku.*
- Kde je místo plnění z této smlouvy?

Internet a MPS - jurisdikce

■ Příklady

1. Pomluva na internetu
2. Uzavírání (spotřebitelské) smlouvy na internetu

Pomluva na internetu

- Příklady hraničních určovatелů
- **Lex loci delicti** - zásah do soukromého práva (např. P vlastnické, P ochrany osobnosti)
 - dle čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I ve věcech týkajících se deliktní odpovědnosti „*je nutné žalovat u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události*“

Pomluva na internetu

- -> při vzniku škodné události na internetu - jak propojit internetovou lokaci s jurisdikcí určitého státu?
- Na území kterého státu došlo ke škodné události nebo se projeví její škodné následky?
- V případě pomluvy - jedná se o místo bydliště „pomlouvače“ nebo místo, kde se nachází server, na kterém informaci nalezneme?

Pomluva na internetu

- **Judikát Gutnick v. Dow Jones** - vizte interaktivní osnovu
- Zveřejnění informací o žalobci na internetovém časopise žalovaného
- Žalobce (Gutnick) nežaloval v USA, ale v Austrálii, kde měla vzniknout škoda

Pomluva na internetu

Argumentace soudu: „za místo, kde se uskutečnila pomluva, je třeba považovat místo, kde došlo k újmě na cti poškozeného. (...) Informace šířené prostřednictvím WWW mají formu způsobilou naplnit skutkovou podstatu pomluvy teprve tehdy, jsou-li přesunuty do počítače osoby, která k nim přistupuje prostřednictvím svého WWW prohlížeče. Místem, kde dochází k újmě na cti je tedy právě to místo, kde uživatel stahuje informace z příslušného WWW serveru.“

Ale soudy USA odmítly uznat a vykonat rozhodnutí na základě svobody projevu...

Pomluva na internetu

- Rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci eDate Advertising
- Místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události = místo, kde se nachází „centrum zájmů“ poškozeného

Smlouvy na internetu

Hraniční určovatel *lex loci solutionis* = Místo plnění závazku

- typický HU stanoví působnost smluvního práva
- Není problém v případě, kdy internet slouží jen jako komunikační prostředek k uzavření smlouvy nebo dojde-li k plnění mimo internet
- Sporné v případě, kdy předmětem plnění je služba spočívající v poskytnutí informace - klasické řešení v podobě místa, kde se strana v okamžiku plnění (poskytování informace) nachází - v případě internetu velmi těžce zjistitelné...

Smlouvy na internetu

- Problém může vzniknout např. u umístění bannerové reklamy - plnění nastává všude, kde se banner zobrazuje nebo kde na něj můžeme kliknout
- Specifický problém u spotřebitelských smluv - zde postupně nahrazován HU státní příslušnosti

Smlouvy na internetu

Spotřebitelské smlouvy

- Zvýšená ochrana spotřebitele - spotřebitel
- článek 6 odst. 1 písm a) Nařízení Řím I - „*smlouva uzavřená spotřebitelem se řídí právem země, kde má spotřebitel své bydliště, pokud se jakýmkoliv způsobem taková činnost na zemi nebo několik zemí včetně této země zaměřuje*“
- zaměření?
- Zahraniční www stránky x stránky v českém jazyce (ale se sídlem v zahraničí)

Internet a MPS

- Možné řešení - **geoidentifikace** - vytvoření „hranic“ internetu?
- **Identifikace skutečné geografické polohy uživatele internetu**
- Omezení přístupu na web určitému okruhu uživatelů
- Vytvoření několika druhů obsahu stránek v souladu s právem země, kde se zobrazují

Internet a MPS

Uznání a výkon cizích rozhodnutí

- Spor - soudní řízení - vydání rozhodnutí - nabytí právní moci - vykonatelnost (v př. cizích rozhodnutí uznání a výkon)
- Nedílná součást MPS
- Podmínka existence MPS, pohybu soudních rozhodnutí
- Bez možnosti výkonu soudního rozhodnutí nemají výše uvedené úvahy smysl
- Soudní rozhodnutí stanoví určité povinnosti, pokud strana povinná dobrovolně neplní, je strana oprávněná žádat výkon rozhodnutí u soudu (např. zaplacení částky, vrácení věci...)

Internet a MPS - problémy

Problém internetu

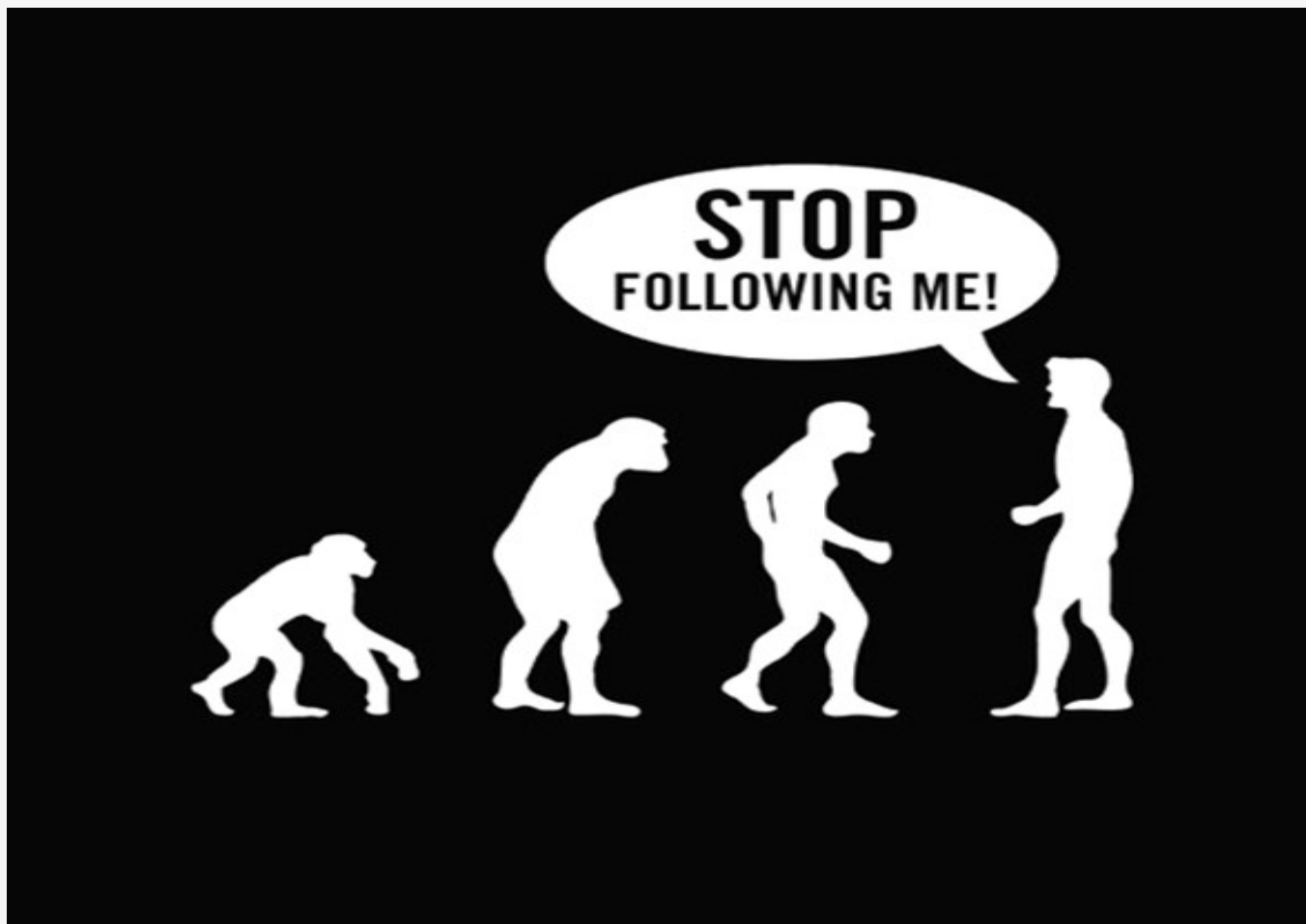
- neexistuje jednotná úprava
- Státy si samy v případě přeshraničních online sporů tuto otázku regulují (pokud vůbec...)
- Státy mohou, ale nemusí uznávat cizí rozhodnutí - zásada svrchované rovnosti států

Internet a MPS

Obecné možnosti řešení problému právní úpravy vztahů vznikajících na internetu:

1. Harmonizace hmotného a procesního práva všech států - neuskutečnitelné?
2. Přístup k internetu jako ke zvláštnímu a oddělenému právnímu prostředí a vlastní právní úpravou, hmotným a procesním právem
3. Vytvoření ochranných „hranic“ internetu, speciálních kolizních a materiálních norem pro úpravu vztahů vznikajících na internetu

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Děkuji za pozornost